

Alliums - Sieruien

Familie

Alle uien van het geslacht *Allium* (look) horen tot de leliëfamilie, de *Liliaceae*.

Dit is een grote familie waartoe ook sneeuwkllokjes, roggelelie en asperge behoren. Een paar kenmerken zijn erg typerend voor deze familie. Zo zijn de bladeren van alle vertegenwoordigers lijnvormig en parallelnervig. Ze hebben bollen, knollen of wortelstokken.

De bloemen zijn regelmatig gevormd, meestal met 6 bloemdekbladeren en 6 meeldraden. Ook hebben alle vertegenwoordigers een onderstandig vruchtbeginsel. De bloemen staan vaak bij elkaar in een scherm (*Allium*), in een tros (lelietje-van-dalen) of alleen, denk maar aan een sneeuwkllokje. Het is een grote familie, wereldwijd zijn er wel 3500 soorten. Als voedingsgewas is vooral de ui belangrijk. In dit Groentje worden de voor de sier gekweekte soorten *Allium*, de sieruien, behandeld.

Bloemen

Op de moestuin is het een bekend verschijnsel, dat in een bed uien vaak een of meer uien voortijdig gaan bloeien, 'doorschieten' wordt dat genoemd.

De bloeiwijze van de eetbare ui, een pingpongbal op een stengel, komen we ook tegen bij de sieruien, meestal echter zijn de bloemen gekleurd (in plaats van wit) en een enkeling geurt zelfs naar iets anders dan uien... De bloemen van de sierui kunnen ook op de vaas worden gezet. De uienlucht verdwijnt als de verse bloemen eerst even in ijskoud water worden gezet. Ook gedroogd zijn de bloemen decoratief, zie de beschrijving bij *A. giganteum*.

De meeste sieruien bloeien in juni. Enkele soorten bloeien wat eerder, in mei, of later, in juli. Meestal bloeien ze zo'n twee tot drie weken.

Verzorging

De meeste sieruien staan graag in het volle zonlicht, enkele soorten kunnen ook in de halfschaduw.

Uitdroging in de zomer verdragen ze vrij goed, maar in het voorjaar, dus tijdens het groeiseizoen, hebben alle sieruien voldoende vocht nodig. De vermeerdering geschiedt bij sommige soorten door zaad, maar meestal door middel van kleine bolletjes, 'bijbolletjes' die weer uit kunnen groeien tot zelfstandige bollen. Deze cyclus heeft om te functioneren een jaarlijkse koude periode nodig. De bollen kunnen daarom gerust in de grond blijven zitten en hoeven niet zoals de tulpen te worden opgerooid. Hooguit kunnen de bollen na enkele jaren opgerooid worden en verder uit elkaar herplant. Hoewel de meeste soorten winterhard zijn tot temperaturen van

-15°C zijn enkele soorten wat vorstgevoeliger. Die kunnen het beste als het gaat vriezen afgedekt worden met een laag stro. Overigens is de planttijd voor alle *Allium*soorten de herfst.

Toepassing

Zoals uit dit Groentje zal blijken zijn er heel wat meer sieruien dan alleen de bekende grote *Allium giganteum*: kleine sieruitjes, niet hoger dan 25 cm, een sierui met sierlijk blad... Meestal zijn de bloemkleuren schakeringen wit – roze - purper of paars, maar ook blauw, rood en geel komen voor. De hoogte varieert van 25 cm tot 1,50 m dus voor iedere plek in de border zijn sieruien te vinden. Ook is het leuk om verschillende soorten sieruien naast elkaar te zetten, afgewisseld met vaste planten waarvan het blad de afstervende uien na de bloei camoufleert.

Allium giganteum

Zoals de naam al doet vermoeden is dit de reus onder de sieruien, afkomstig uit de Himalaya. Met een beetje geluk wordt ruim anderhalve meter lengte gehaald.

De paarse bloem bereikt een diameter van zo'n 10 cm. De bloei duurt twee à drie weken en valt in juni. Ook uitgebloeid zijn de ronde bollen decoratief. Gedroogd blijven ze nog lang goed. In een droogboekje passen ze, maar ook op een schaal of los liggend op een kastje staan ze mooi.

Deze reuzenui heeft graag een zonnige standplaats en komt het meest tot z'n recht in een border met lager blijvende planten en planten met fraai blad, denk aan hosta's, heucheria of rodgersia. Een nadeel van deze plant is dat al tijdens de bloei het blad vergeelt, maar dat kan gecompenseerd worden door een uitgekiende beplanting eromheen. Ze komen het best tot hun recht in een wat grotere groep.

Plant de bollen in september/oktober op een diepte van 15 cm, onderlinge afstand 20 cm. Ze zijn goed vorstbestendig en vermeerderen zichzelf door middel van bijbollen.

Allium afflatuense

Dit is het kleine broertje van de *A. giganteum*, afkomstig uit Centraal Azië en hij wordt 'maar' 80-100 cm hoog. Ook in de halfschaduw kan deze ui gedijen. Tijdens de bloei blijft het blad groen. Winterhard tot -15 °C.

De variëteit 'Purple sensation' heeft diep purperen bloemen.

Allium sphaerocephalon

Deze soort is vooral opvallend door de fraai gevormde bloem: rond aan de onderkant, piramidevormig aan de bovenkant. De Engelse bijnaam is dan ook 'Drumsticks'. In juni/juli bloeit de plant uitbundig, de kleur is purper. De bolletjes worden wat dichter bij elkaar geplant dan bij de voorgaande soorten, op een afstand van 10 tot 15 cm en op een diepte van zo'n 10 cm. De hoogte is ook wat bescheidener, zo'n 60-70 cm.

Allium moly

De meeste alliums bloeien in schakeringen roze, purper en paars of wit. Een echte uitzondering vormt *A. moly* met een verrassende gele kleur en zeer rijke bloei. Die valt in mei/juni, de bloemen worden zo'n 25 cm hoog. Dit bolletje komt oorspronkelijk uit Zuid-Europa. Net als daslook is het een enthousiaste groeier en kan hij zich, mits de omstandigheden goed zijn, prima vermeerderen. Soms zelfs ten koste van andere planten. Overigens zijn deze bolletjes ook heel geschikt voor een balkonbak. Plantdiepte is zo'n 10 cm.

Allium caeruleum

Ook hiervan is de bloemkleur verrassend, namelijk helderblauw, kunstschilders kennen de term 'caeruleumblauw'.

Bloeit in mei/juni. De bolvormige schermen met bloemen zijn niet erg groot in doorsnee maar de bloemstengels bereiken wel een lengte van zo'n 50 cm. Wil in de volle zon staan. Kan zich vermenigvuldigen met bijbollen en met zaad. Plantafstand is 5-6 cm, diepte 10-15 cm. Vorstbestendig tot -10°C.

Allium oreophilum

Rode bloemen in een los scherm zijn het kenmerk van deze 25 cm hoge soort. Ook de geur is bijzonder, geen uienlucht... Plantafstand 5 à 10 cm. De bloeitijd is mei/juni. Vooral in groepjes gemengd met witte sieruien zoals *A. cowanii* of

A. ursinum vormen ze een mooi contrast. Goed winterhard, tot -15°C.

Allium cowanii

Deze sierui bloeit in mei met een uitbundig, groot scherm van witte bloemen van ongeveer 40 cm hoog. Grote nadeel van deze soort is de vorstgevoeligheid, al bij temperaturen rond het vriespunt. Zeer goed afdekken dus, of nog beter: plant ze in een bak die 's winters met de kuipplanten mee naar binnen gaat. Binnen mag de temperatuur overigens niet boven de 10° C uitkomen, bij een hogere temperatuur vermeerderen de bollen zich niet. Uitplanten op een onderlinge afstand van 10 cm, in de volle zon.

Allium karataviense

Deze *Allium* heeft naast een fraaie bloem als enige sierui ook bijzonder fraai gevormd blad. Dat staat in een rozet en is vrij breed en gestreept. De bloemstengel is gedrongen en het wit tot roze bloeiende scherm komt dus niet ver boven het blad uit. De hoogte bedraagt zo'n 25 cm. Deze sierui mag gerust een plaatsje krijgen voorin de border, waar hij vooral in grotere groepen tot z'n recht komt. Overigens is deze soort iets vorstgevoeliger dan de meeste sieruien, bij strenge vorst, -10°C, moet er afgedekt worden. Omdat het fraaie blad de ruimte moet krijgen is een plantafstand van 20 cm aan te raden, diepte 10-15 cm.

Allium ursinum (daslook)

Daslook groeit bij ons in het wild in Zuid- Limburg. Het is daar te vinden op vochtige beschaduwde hellingen en bloeit overdadig wit in mei. Wordt ongeveer 30 cm hoog. De plant is niet over het hoofd te zien want de uiengeur, sterker wordend als de bloei vordert, vult het hele bos. Ook komt het voor op landgoederen, vooral langs de binnenduinrand en groeit daar als stinzenplant. In de tuin is daslook geschikt als ondergroei op voedselrijke, kalkhoudende, niet te droge grond. De plant kan aardig wat schaduw hebben. Wel kan daslook zich fors uitbreiden op plaatsen waar het goed gedijt. In de loop van de zomer verdwijnt het blad en is er van het daslook weinig meer te zien. Vooral onder bomen, waar de plant gebruikmaakt van het licht in het voorjaar, kan het daslook goed gedijen. Let op bij de aanschaf van bolletjes, ze mogen niet uitdrogen!

Allium schoenoprasum (bieslook)

Hoewel het eigenlijk een keukenkruid is waarbij het blad fijngesneden gegeten wordt in soepen, sauzen en salades past het ook als sierplant in de tuin. In mei bloeit bieslook overdadig met paarse bolletjes, die zo'n 11,5 à 2 cm in doorsnee zijn. De bloei is zo vrolijk dat het prima in bakken of in de border in te passen is. Een goed voorbeeld van 'eetbare siertuin'. Ook heeft het een sterke aantrekkingskracht op insecten. Vooral steenhommels (zwart met oranje punt) bezoeken de bloemen graag. Bieslook is overblijvend en kan in het voorjaar voorgezaaid worden, of direct in de volle grond. Eventueel de plantjes wat uitdunnen. De bloei valt in mei. Tijdens een strenge winter kan bieslook wegvriezen, maar vaak komt het spontaan uit zaad weer op, zelfs tussen de tegels van het terras.

Allium vineale (kraailook)

Deze inheemse plant is te vinden in wegbermen en langs dijken. De sierwaarde in de tuin is niet bijzonder maar voor wie een weinig gemaaid, bloemrijk grasland heeft is dit een leuke soort. De bladeren zijn net dikke grassprietten en steken omhoog. Kraailook vormt amper bloemen. Aan de top van de bloemstengel vormen zich zogenoemde 'broedknolletjes', kleine knolletjes waar vaak al een enkel blaadje uitkomt. Deze broedknolletjes kunnen nieuwe planten opleveren.

Tekst: Machteld Klees